

SAMENVATTING (SUMMARY IN DUTCH)

Re-integratieondersteuning van interne en externe professionals tijdens detentie

Inleiding

Zoals beschreven in de Penitentiaire Beginselenwet, is het succesvol resocialiseren van gedetineerden één van de voornaamste doelen van detentie (art. 2 lid 2 Pbw). Om een veilige terugkeer naar de vrije samenleving te borgen, is een goede voorbereiding op de terugkeer essentieel. Eerder onderzoek heeft echter vastgesteld dat een soepele transitie van binnen naar buiten vaak bemoeilijkt wordt door problemen op het gebied van werk en inkomen, huisvesting, zorg, schulden, en het hebben van een geldig ID-bewijs (Petersilia, 2003; Visher & Courtney, 2007). Veel gedetineerden ervaren al problemen binnen deze vijf leefgebieden voorafgaand aan detentie, en de onbedoelde gevolgen van een detentiestraf kunnen deze problemen verergeren (Boschman, Teerlink & Weijters, 2020; Pinard, 2010). Daarbij komt dat vanuit eerder onderzoek bekend is dat juist deze problemen in relatie staan tot een hogere kans op recidive (e.g., La Vigne, Visher & Castro, 2004; Visher et al., 2017). Er is dan ook een sterke behoefte onder beleidsmakers, wetenschappers en professionals binnen de justitiële keten om inzicht te verkrijgen in de mate waarin gedetineerden al tijdens detentie ondersteund worden in het oppakken van hun leven na detentie (e.g., Bares & Mowen, 2020; DJI, 2019; Kjellstrand et al., 2021; Maguire & Raynor, 2006). Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van interne professionals, zoals de casemanager en de mentor, en externe ketenpartners, zoals de reclassering, gemeenten, zorginstellingen, en vrijwilligersorganisaties om gedetineerden te ondersteunen in hun re-integratietraject.

Hoewel er veel aandacht uit is gegaan naar de rol van penitentiaire inrichtingswerkers in het positief bejegenen en motiveren van gedetineerden (e.g., Beijersbergen et al., 2015; Crewe, Lieblich & Hulley, 2015; Molleman & Leeuw, 2012), kent de bestaande literatuur nog veel blinde vlekken omtrent de geboden professionele hulp tijdens detentie. Vooral nog was bijvoorbeeld onbekend in hoeverre gedetineerden in contact staan met de professionals die hen gericht kunnen helpen bij de vijf leefgebieden. Intern zijn dit met name de casemanager en de mentor. De case manager behoort binnen twee weken na binnenkomst te screenen op de problemen op de vijf leefgebieden (DJI, 2014). De mentor behoort eens in de twee weken een mentorgesprek met gedetineerden te voeren, waarin ook de leefgebieden besproken kunnen worden (Inspectie Justitie en Veiligheid, 2018). Aanvullend wordt volgens een bestuurlijk akkoord tussen de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), hulp verwacht van de externe ketenpartners. Zo behoren gemeenten en de reclassering binnen vier weken na instroom in detentie een detentie- en re-integratieplan (D&R-plan) op te stellen samen met de casemanager en de gedetineerde (DJI, 2019). Ook zorginstellingen en vrijwilligersorganisaties worden in dit akkoord aangespoord om al tijdens detentie op bezoek te komen om de uiteindelijke transitie terug naar de maatschappij voor te bereiden (DJI, 2019). Hoewel al veel onderzoek is verricht naar bezoek van familie en vrienden tijdens detentie (e.g., Berghuis, Palmen & Nieuwbeerta, 2021; Berghuis et al., 2022; Cochran, Mears & Bales, 2017; Cochran & Mears, 2013; Duwe & Clark, 2013), was er tot op heden onvoldoende empirisch inzicht in het bezoek van externe ketenpartners, de factoren die kunnen bijdragen aan hun bezoek, en de effectiviteit van dit bezoek op re-integratiegebied.

Dit proefschrift legt zich daarom toe op de vraag in hoeverre *interne* en *externe* re-integratieprofessionals gedetineerden *tijdens detentie* daadwerkelijk weten te bereiken en voor weten te bereiden op hun terugkeer naar de samenleving middels hulp op *de vijf leefgebieden*. Daarbij richt het eerste deel zich op de mate van contact tussen gedetineerden en de diverse

interne en externe professionals en de tevredenheid met dit contact. Hierbij wordt ook onderscheid gemaakt tussen de verschillende regimes en detentieduur, en wordt besproken hoe de mate van contact zich verhoudt tot de beschreven beleidsafspraken. Het tweede deel legt de individuele en contextuele factoren bloot die maken of er wel of geen contact is met diverse professionals. In dit deel wordt gekeken in hoeverre er bijvoorbeeld contact is met gedetineerden die al problemen hadden op de vijf leefgebieden voorafgaand aan detentie, en of bepaalde inrichtingsfactoren een belemmering kunnen vormen voor bezoek van de externe ketenpartners. Het derde en laatste deel beoogt de effecten van het contact te meten, en legt zich toe op de vraag in hoeverre gedetineerden die (naar tevredenheid) in contact staan met de professionals zich ook beter voorbereid voelen op de terugkeer naar de samenleving wat betreft de vijf leefgebieden. Hiermee vormt dit proefschrift het eerste grootschalige empirische onderzoek naar re-integratieondersteuning van interne en externe professionals tijdens detentie.

Data

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van data van de *Dutch Prison Visitation Study (DPVS)*, dat onderdeel is van de *Life in Custody (LIC)* studie. De LIC-studie betreft een grootschalig en langlopend onderzoek naar het leefklimaat in detentie. Binnen deze studie wordt het leefklimaat in kaart gebracht middels de gevalideerde *Prison Climate Questionnaire (PCQ)* – zie Bosma et al., 2020). De PCQ bevat een veelvoud aan vragen binnen de zes domeinen die het meest bepalend worden geacht voor het leefklimaat in detentie, zoals de contacten binnen de muren, contacten buiten de muren, veiligheid en orde, een zinvolle dagbesteding, de fysieke leefomgeving, en de mate van ervaren autonomie (Bosma et al., 2020). Daarnaast bevat de PCQ vragen over de mentale en fysieke gezondheid van gedetineerden, over misdragingen tijdens detentie, en over verwachtingen na detentie. In aanvulling op de PCQ, is in het kader van de DPVS tevens surveydata verzameld onder

gedetineerden omtrent het ontvangen van bezoek van externe ketenpartners, en onder externe ketenpartners zelf omtrent hun bezoekervaringen. De surveymetingen vinden sinds 2017 om het jaar plaats in alle penitentiaire inrichtingen van Nederland en bieden een unieke inkijk in de ervaringen van gedetineerde mannen en vrouwen en hun bezoekers. Dit proefschrift maakt gebruik van de landelijke gegevens van de tweede meting in 2019, waaraan een representatieve groep van ruim 4.000 gedetineerden en 1.000 externe ketenpartners heeft deelgenomen. Om de ervaringen van gedetineerden uit te kunnen splitsen naar persoons- en detentiekennmerken, zijn de vragenlijstgegevens tevens gekoppeld aan registratiedata omtrent detentieduur, delict geschiedenis, regime, leeftijd en sekse. Deze rijke combinatie van gegevens heeft het mogelijk gemaakt om een grondig inzicht te bieden in de mate van contact tussen gedetineerden en professionals gedurende het detentietraject, in de individuele en contextuele factoren die bijdragen aan dat contact, en in de effecten van dit contact op de voorbereiding op de terugkeer.

Samenvatting van de resultaten

Deel 1: de mate van contact tussen gedetineerden en interne en externe professionals

Het eerste deel van dit proefschrift, hoofdstuk 2, onderzoekt op beschrijvende wijze, en met behulp van verkennende bivariate analyses, in hoeverre gedetineerden tijdens detentie in contact staan met interne en externe professionals, en in welke mate zij tevreden zijn met dit contact. De resultaten zijn ook langs de Nederlandse beleidsdoelen gelegd omtrent de ondersteuning van diverse professionals tijdens detentie.

Met betrekking tot het contact met *interne professionals*, laat hoofdstuk 2 zien dat ongeveer 60 procent van de gedetineerden contact rapporteert met de casemanager of de mentor in de afgelopen zes maanden van detentie. Dit betekent dat de meerderheid van de gedetineerden contact rapporteert met de interne re-integratieprofessionals. Dit betekent echter ook dat ongeveer 40 procent aangaf geen contact te hebben, terwijl in het Nederlandse

beleid werd gesteld dat *alle* gedetineerden in contact horen te staan met de interne professionals. Volgens het resocialisatiebeginsel van de Penitentiaire Beginselenwet dienen gevangenisstraffen, naast vergeldingsdoeleinden, te worden benut om gedetineerden voor te bereiden op hun terugkeer naar de samenleving (art. 2 lid 2 Pbw). De Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) gaf invulling aan dit resocialisatiebeginsel door te specificeren dat casemanagers binnen twee weken na binnenkomst de problemen op het gebied van werk en inkomen, huisvesting, zorg, schulden, en het hebben van een geldig ID-bewijs behoren te screenen, en dat mentoren met alle gedetineerden om de week een mentorgesprek voeren om onder meer deze problemen te monitoren (DJI, 2019; Inspectie Justitie en Veiligheid, 2018). Hoewel deze beleidsdoelen dus niet volledig werden gehaald volgens de gerapporteerde mate van contact, waren gedetineerden die wel contact rapporteerden tevreden over de ondersteuning die zij kregen van de interne professionals.

Daarnaast laat hoofdstuk 2 zien dat het contact met *externe professionals* beperkt is. Minder dan de helft van de gedetineerden rapporteerde contact met een reclasseringswerker en slechts een vijfde van de gedetineerden rapporteerde contact met de gemeente, zorgprofessionals of vrijwilligers. Deze bevinding is opvallend, aangezien de fysieke aanwezigheid van externe professionals werd gepromoot in beleidsafspraken tussen DJI, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en externe ketenpartners. Zo werd van de reclassering en de gemeente verwacht dat zij binnen vier weken na binnenkomst met alle gedetineerden een detentie- en re-integratieplan (D&R) opstellen (DJI, 2019). Deze beleidsdoelen worden volgens de gerapporteerde informatie van gedetineerden dus niet geheel gehaald. Ook waren gedetineerden die contact rapporteerden relatief ontevreden over de ondersteuning van de reclassering en de gemeente. Desondanks zijn er ook enkele positieve bevindingen in relatie tot contact met de externe professionals. Gedetineerden die aangaven contact te hebben gehad, waren bijvoorbeeld tevreden over de ondersteuning van

zorgprofessionals en vrijwilligers. Bovendien hing contact met één type professional samen met contact met andere typen professionals, wat een aanwijzing kan zijn voor interprofessionele samenwerking.

Tot slot rapporteerden kortgestraften en gedetineerden die nog maar kort in detentie verbleven op het moment van de surveyafname het minst vaak contact met professionals. Een positieve bevinding is dat gedetineerden in EZV en ISD regimes, die vaker hulpbehoevend zijn, relatief vaak in contact staan met de externe professionals.

Deel 2: de factoren die bepalen of er contact is met interne en externe professionals

Het tweede deel van dit proefschrift onderzoekt de individuele (hoofdstuk 3) en contextuele kenmerken (hoofdstuk 4) die kunnen bijdragen aan het ontvangen van professionele ondersteuning. Hoofdstuk 3 onderzoekt met behulp van bivariate analyses de mate waarin individuen die voorafgaand aan detentie al problemen ervoeren op de vijf leefgebieden, tijdens detentie worden bijgestaan door de juiste professionals die hen bij dat probleem kunnen helpen. Vervolgens onderzoekt hoofdstuk 4 met behulp van geavanceerde multilevel analyses de mate waarin contextuele inrichtingsfactoren het bezoek van externe professionals kunnen vergemakkelijken.

Uit de resultaten van hoofdstuk 3 blijkt dat gedetineerden die voorafgaand aan detentie al problemen ervoeren op de vijf leefgebieden, *minder vaak* contact rapporteren met de interne professionals, maar *wel vaker* met de juiste externe professionals, vergeleken met gedetineerden zonder problemen voorafgaand aan detentie. Zorgprofessionals stonden bijvoorbeeld vaker in contact met gedetineerden met een zorgbehoefte dan met gedetineerden zonder een zorgbehoefte, de gemeente stond vaker in contact met gedetineerden die te maken hadden met onstabiele huisvesting, en vrijwilligers vaker met gedetineerden met financiële problemen. Hoewel dit verhoogde contact met de juiste externe professionals veelbelovend lijkt, zorgt de algemeen beperkte hoeveelheid contact met de externe professionals ervoor dat

veel gedetineerden met problemen voorafgaand aan detentie alsnog geen contact rapporteren met externe professionals. Bovendien meldde één op de vijf gedetineerden, en met name gedetineerden met een probleem op het gebied van gezondheid, geldige identiteitsdocumenten, en complexe problemen (i.e., meerdere problemen), met géén van de zes typen interne of externe professionals contact.

Daarnaast werd verwacht dat gedetineerden aan het begin van de detentieperiode meer aandacht zouden krijgen van de interne professionals in de vorm van intakes en monitoring, en meer van de externe professionals vlak voor vrijlating, in het kader van de transitie naar de vrije samenleving toe. De resultaten van hoofdstuk 3 tonen aan dat er binnen de eerste zes weken van detentie echter minder contact werd gemeld met alle typen professionals. Bovendien was, afgezien van contact met de gemeente, de gerapporteerde hoeveel contact drie maanden voorafgaand aan de vrijlating niet noodzakelijkerwijs hoger dan in andere fases van detentie. De bevindingen van hoofdstuk 3 zijn in lijn met eerder onderzoek, waarin ook aanwijzingen werden gevonden voor minder hulp aan gedetineerden met complexe behoeften en aan het begin van de detentie (Brosens et al., 2019; McSweeney & Hough, 2006).

Hoofdstuk 4 gaat verder in op de contextuele factoren die kunnen bijdragen aan ondersteuning van externe professionals tijdens detentie. Volgens eerder onderzoek kunnen institutionele factoren, zoals de mate waarin bezoek gefaciliteerd wordt door de inrichtingen (i.e., een vriendelijk ontvangst, duidelijke communicatie, informatie-uitwisseling, en goede werkfaciliteiten), en de bereikbaarheid van de inrichtingen, bijdragen aan deze ondersteuning (Hancock, Smith-Merry & McKenzie, 2018; Hean, Willumsen & Ødegård, 2018; Saia, Toros & DiNitto, 2020). De resultaten van hoofdstuk 4 geven echter geen eenduidig beeld.

Aan de ene kant suggereren de resultaten van hoofdstuk 4 dat bezoek van externe professionals niet per definitie bevorderd zou worden door een betere facilitering van bezoek, of door een betere bereikbaarheid van de inrichtingen. De meeste inrichtingen scoorden

volgens de beoordeling van externe professionals namelijk al relatief hoog op de bovengenoemde institutionele factoren. Slechts enkele inrichtingen scoorden wat lager op informatiedeling en de werkfaciliteiten binnen. Bovendien waren deze institutionele scores niet gerelateerd aan de mate waarin gedetineerden aangaven bezoek te ontvangen van de gemeente, zorginstellingen, of vrijwilligersorganisaties.

Daarentegen rapporteerden gedetineerden wel vaker bezoek van reclasseringswerkers wanneer de inrichting bezoek beter faciliteert, en wanneer de inrichting beter bereikbaar was. Het lijkt er dus op dat voor de professionals die vaak de inrichtingen bezoeken, zoals reclasseringswerkers, institutionele factoren een belemmering kunnen gaan vormen. Hoewel institutionele factoren dus mee kunnen spelen in het al dan niet bezoeken van gedetineerden, vormt het niet overtuigend de achterliggende reden voor de lage mate van bezoek van gemeenten, zorginstellingen, en vrijwilligersorganisaties. Deze resultaten roepen de vraag op wat er gedaan kan worden om ondersteuning van deze externe professionals tijdens detentie te verhogen.

Deel 3: De effecten van adequate professionele ondersteuning

Tot slot gaat het derde deel, hoofdstuk 5, met behulp van multivariate analyses in op de mate waarin professionele ondersteuning bijdraagt aan een goede voorbereiding op de terugkeer naar de samenleving. Er is onderscheid gemaakt tussen *algemene tevredenheid* met de professionele ondersteuning, zoals frequente, prettige, en nuttige begeleiding bij de re-integratie, en meer specifiek de *tevredenheid met de instrumentele support*, zoals hulp bij het vinden van werk of een stabiele woonplek.

De bevindingen van hoofdstuk 5 laten zien dat gedetineerden die tevredener zijn met interne of externe professionele ondersteuning, zich beter voorbereid voelen op de terugkeer naar de samenleving wat betreft de vijf leefgebieden. Dit geldt voor zowel de algemene tevredenheid met re-integratieondersteuning als voor tevredenheid met de instrumentele

support. Uit de resultaten blijkt tevens dat de *instrumentele support* van *externe professionals* het meest direct bijdraagt aan het gevoel beter voorbereid te zijn op de terugkeer, en dat vooral gedetineerden die al problemen hadden voorafgaand aan detentie, baat hebben bij adequate professionele ondersteuning. Tegelijkertijd blijken gedetineerden relatief ontevreden te zijn met de instrumentele support van deze externe professionals. Ook hebben de voorgaande hoofdstukken laten zien dat gedetineerden met problemen voorafgaand aan detentie juist minder vaak in contact staan met externe professionals.

Suggesties voor toekomstig onderzoek

Dit proefschrift heeft empirisch in beeld gebracht wat er tijdens detentie gebeurt op het gebied van professionele ondersteuning. Voor het eerst is op landelijk niveau in beeld gebracht welke gedetineerden met welke interne en externe professionals in contact staan gedurende het detentietraject, hoe dit zich verhoudt tot beleidsdoelen, welke individuele en contextuele factoren maken dat er contact is, en wat de effecten zijn van dit contact op de voorbereiding op de terugkeer. Tegelijkertijd leiden de resultaten van dit proefschrift tot nieuwe vragen en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek.

Allereerst wordt aanbevolen om in te zoomen op de ontwikkeling van problemen tijdens detentie en de timing van de geboden professionele ondersteuning. Dit proefschrift heeft aangetoond dat gedetineerden die voorafgaand aan detentie al bepaalde problemen hadden, minder vaak in contact staan met bepaalde professionals, terwijl zij het meest gebaat zijn bij deze ondersteuning. Het is echter mogelijk dat gedetineerden nog geen problemen hadden voorafgaand aan detentie, maar dat deze problemen zich tijdens detentie ontwikkelen door de onbedoelde gevolgen van detentie. Gedetineerden die pas tijdens detentie problemen ontwikkelen, zijn mogelijk evenveel gebaat bij extra ondersteuning. Andersom is het ook mogelijk dat ten tijde van de surveyafname bepaalde problemen die voorafgaand aan detentie speelden intussen al verholpen waren met behulp van professionele ondersteuning. Het zou

dus een welkome aanvulling zijn om de ontwikkeling van problemen en de aansluiting van de geboden hulp tijdens detentie preciezer in beeld te kunnen brengen.

Ten tweede wordt aanbevolen om de daadwerkelijke uitkomsten na detentie verder te onderzoeken. Dit proefschrift heeft aangetoond dat gedetineerden die adequate ondersteuning ontvangen zich beter voorbereid voelen op de terugkeer. Hoewel uit eerder onderzoek blijkt dat positieve verwachtingen in relatie staan tot daadwerkelijk positieve uitkomsten na detentie (Haas & Spence, 2017), zou het interessant zijn om te onderzoeken of gedetineerden die tijdens detentie goed begeleid zijn door interne en externe professionals, na detentie bijvoorbeeld zijn doorgestroomd naar (relevant en stabiel) werk. Hoewel dit proefschrift zich bewust gericht heeft op wat er tijdens detentie gebeurt aan ondersteuning en voorbereiding, zouden ook de verwachte positieve effecten van professionele ondersteuning op het voorkomen van recidive nog nader onderzocht kunnen worden.

Tot slot wordt aanbevolen om met behulp van kwalitatief onderzoek dieper in te gaan op de mechanismen achter de totstandkoming van contact, en op wat er precies tijdens dit contact gebeurt. Nu dit proefschrift de prevalentie, determinanten, en uitkomsten van professionele ondersteuning op grote schaal heeft vastgesteld, kunnen interviews of focusgroep studies bijvoorbeeld verder ingaan op vragen als wie het initiatief tot contact neemt, en wat er gebeurt als een afspraak wordt gemist. Bovendien zou het interessant zijn om vanuit een narratief perspectief te ontrafelen wat er tijdens het contact precies besproken wordt en hoe dit kan bijdragen aan een goede transitie van binnen naar buiten toe.

Praktijkaanbevelingen

Onder beleidsmakers in Nederland is er groeiende aandacht voor het vroegtijdig in gang zetten van interprofessionele ondersteuning tijdens detentie, ten behoeve van een soepele transitie van binnen naar buiten toe (DJI, 2014, 2019). Tevens is er steeds meer aandacht voor de complexiteit van problemen waar gedetineerden voorafgaand, tijdens, en na

detentie mee te maken kunnen hebben (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2017).

Desondanks geven de bevindingen van het huidige proefschrift aanleiding tot enkele belangrijke praktijkaanbevelingen omtrent professionele ondersteuning tijdens detentie.

In de eerste plaats wordt aanbevolen om gericht aandacht te schenken aan gedetineerden die voorafgaand aan detentie al problemen ervoeren binnen de vijf leefgebieden, en aan gedetineerden die kort in detentie verblijven. Met name gedetineerden die voorafgaand aan detentie al problemen ervoeren, blijken baat te hebben bij adequate ondersteuning. Tegelijkertijd blijken gedetineerden met complexe problemen, gezondheidsproblemen, en zonder geldige identiteitsdocumenten, relatief vaak onder de radar te blijven. Dit proefschrift ondersteunt daarmee de initiatieven om belemmeringen in de toegang tot hulpbronnen te ondervangen, zoals het verkrijgen van een geldig ID-bewijs tijdens detentie (Rijksdienst voor Identiteitsgegevens, 2022), en het verlenen van doorzorg van binnen naar buiten toe via een zogeheten doorzorgfunctionaris (Buysse et al., 2018). Mogelijk kan ook het re-integratieverlof zoals beschreven in de nieuwe Wet Straffen en Beschermen, bijdragen aan het gericht inzetten van verlof voor re-integratiedoelinden, zoals het regelen van huisvesting of werk (DJI, 2021). Daarnaast wordt aanbevolen om professionals te blijven ondersteunen en trainen in het bieden van hulp aan gedetineerden met (complexe) problemen, en om deze ondersteuning vroegtijdig op te starten.

Ten tweede wordt aanbevolen om in het algemeen het contact met de interne professionals verder te intensiveren. Hoewel de meerderheid van de gedetineerden in contact staat met de casemanager en de mentor, en tevreden zijn met dit contact, stond ook een aanzienlijk deel van de gedetineerden nog niet in contact met deze professionals. Intern contact is belangrijk, omdat interne professionals een belangrijke rol kunnen spelen bij het doorgeleiden van gedetineerden naar aanvullende hulp van externe professionals. Een veelgenoemde reden voor gebrek aan intern contact is de hoge caseload en werkdruk onder

personeel (Hanrath et al., 2019; Petersilia, 2000; Turley et al., 2011). Daarnaast is het mogelijk dat gedetineerden bijvoorbeeld niet komen opdagen bij afspraken, door gebrek aan motivatie of gebrek aan vaardigheden om programma's en schema's nauwgezet te volgen (Hanrath et al., 2019; McSweeney & Hough, 2006). Dit is problematisch, omdat deze gedetineerden mogelijk juist extra baat hebben bij ondersteuning. Ook vanuit dit oogpunt is het dus belangrijk aandacht te hebben voor de hoge werkdruk onder personeel, zodat een actievere benadering richting ongemotiveerde of niet-zelfredzame gedetineerden, mogelijk wordt gemaakt.

Tot slot wordt geadviseerd om contact met externe professionals sterk te verhogen en vroegtijdig in te zetten. Hoewel DJI en externe ketenpartners afspraken hebben gemaakt over de fysieke aanwezigheid van externe professionals in de inrichtingen (DJI, 2019; Tweede Kamer 2017-2018, paper 29279 nr. 439), blijkt de hoeveelheid contact met externe professionals beperkt. Aangezien juist de instrumentele hulp van deze externe professionals belangrijk is in de voorbereiding van gedetineerden op de terugkeer, benadrukt dit proefschrift de noodzaak van externe ondersteuning. Een drietal aanbevelingen worden gedaan om extern contact te verhogen.

In de eerste plaats wordt aanbevolen om duidelijkere beleidsrichtlijnen op te stellen omtrent de precieze verantwoordelijkheden en noodzakelijke bezoekfrequenties van externe professionals. Zo is er onduidelijkheid over overlap van taken, en kunnen inrichtingen hun eigen regels opstellen over bezoeken en het beschikbaar stellen van interne werkplekken (Inspectie Justitie en Veiligheid, 2013). Inrichtingen en externe ketenpartners worden geadviseerd om *best practices* te delen op het gebied van goede samenwerking.

In de tweede plaats wordt aanbevolen om bezoek van externe ketenpartners goed te faciliteren. Professionals die doorgaans vaak de inrichtingen bezoeken, lijken minder vaak op bezoek te komen wanneer de ontvangst, communicatie, informatie-deling, werkfaciliteiten, en

bereikbaarheid van de inrichting minder goed is. Dit treft met name de reclassering, die relatief vaak in contact staat met gedetineerden in regimes waar advies (Huis van Bewaring) en toezicht ((Z)BBI) een belangrijke rol spelen. Omdat de rol van de reclassering recentelijk verstevigd is in het algehele re-integratieproces van gedetineerden (DJI, 2019), is het noodzakelijk dat zij de inrichtingen goed kunnen betreden, en dat er voldoende werkplekken voor hen beschikbaar zijn. Reclassering Nederland (2017) geeft aan dat re-integratieondersteuning sneller te bieden is wanneer zij in dichte nabijheid van gedetineerden werkzaam zijn. Dit proefschrift moedigt dan ook aan dat de reclassering sinds 2016 weer steeds vaker intern werkzaam is in de inrichtingen (Geenen et al., 2020).

In de derde en laatste plaats wordt aanbevolen om de betrokkenheid van gemeenten, zorginstellingen en vrijwilligersorganisaties aan te moedigen en financieren. Eerder onderzoek heeft uitgewezen dat niet alle gemeenten van plan waren om hun cliënten te bezoeken tijdens detentie, en dat andere gemeenten mogelijk personeel, middelen of infrastructuur missen om de juiste ondersteuning te bieden (De Koning et al., 2016). Ten slotte wordt, zoals eerder vermeld, ondersteund dat er sinds 2016 doorzorgfunctionarissen werkzaam zijn in de inrichtingen, die de schakel kunnen vormen tussen zorg binnen de muren en zorg na vrijlating. Deze doorzorgfunctionarissen kunnen gedetineerden bijvoorbeeld al tijdens detentie in contact brengen met externe zorgprofessionals en vrijwilligers, om een zorgplan voor na detentie te bespreken (Buysse et al., 2018). De aanwezigheid van een dergelijke doorzorgfunctionaris zou de caseload van casemanagers kunnen verminderen en de betrokkenheid van externe zorgprofessionals en vrijwilligersorganisaties kunnen vergroten.

Conclusie

Wetenschappers en beleidsmakers hebben in groeiende mate aandacht voor het belang van professionele re-integratieondersteuning tijdens detentie. Desondanks ontbrak tot op heden empirisch onderzoek naar de prevalentie, determinanten, en uitkomsten van

professionele re-integratieondersteuning. Samengevat heeft dit proefschrift aangetoond dat professionele ondersteuning een belangrijke bijdrage kan leveren aan de voorbereiding van gedetineerden op hun terugkeer naar de samenleving toe. Daarbij onderstreept dit proefschrift met name het belang van instrumentele support aan gedetineerden die voorafgaand aan detentie al problemen hadden op het gebied van werk en inkomen, huisvesting, financiële situatie, zorg, en geldige identiteitsdocumenten. Externe professionals blijken een cruciale rol te spelen bij het bieden van deze instrumentele support, terwijl interne professionals nauwer in contact blijken te staan met gedetineerden. Aangezien interne professionals gedetineerden kunnen doorverwijzen naar aanvullende hulp van externe professionals, worden interne en externe professionals aangespoord om gezamenlijk verder invulling te geven aan het succesvol inrichten van re-integratieondersteuning.